

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA INFORMACIJSKO KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

**Važnost i uloga suvremene školske
knjižnice
(DIPLOMSKI RAD)**

Mentor: dr.sc. Mihaela Banek Zorica

Student: Martina Špadić

Zagreb, 2018.

Sadržaj

Sažetak.....	3
Uvod.....	4
Nastanak knjižnica.....	5
Definicija i zadaće školske knjižnice.....	6
Osnovnoškolske knjižnice.....	7
Suvremena školska knjižnica.....	11
Školski knjižničar.....	13
Negativna percepcija školskog knjižničara.....	15
Kurikularna reforma i uloga školskih knjižnica.....	16
Školska knjižnica i održavanje nastave.....	18
Školska knjižnica i opismenjavanje.....	18
Čitalačka pismenost.....	20
Informacijska pismenost.....	21
Školska knjižnica i slobodno vrijeme učenika.....	22
Analiza ukupnih podataka školskih knjižnica zadarske županije u 2015. godini.....	23
Opći podaci.....	24
Prostor i oprema.....	24
Knjižnični fond.....	26
Godišnja nabava.....	27
Knjižnično osoblje.....	29
Zaključak.....	30
Literatura.....	31

Sažetak

Školska knjižnica dostupna je svima, učenicima, profesorima kao i svim djelatnicima škole. U školskoj knjižnici stvara se navika i potreba za čitanjem, osigurava se slobodan pristup kako informacijama tako i znanju, organiziraju se razne aktivnosti te se omogućuje cjeloživotno obrazovanje. U suvremenoj školskoj knjižnici učenike se nastoji naučiti kako pronaći određene informacije te kako iskoristiti novostečeno znanje. Od svih ciljeva školske knjižnice u suvremenom društvu možemo istaknuti najviše korištenje informacijske tehnologije te opismenjavanje kako učenika tako i ostalih sudionika obrazovnog procesa. Školska knjižnica je sastavni dio svake škole i vrlo važan čimbenik u suvremenom društvu koji treba poticati poučavanje i usvajanje novog znanja. Uloga suvremene školske knjižnice je da pruži svim učenicima vještine pronalaska informacija, da omogući pristup izvorima znanja te da promiče čitanje kako u školi tako i izvan nje.

Ključne riječi: škola, suvremena školska knjižnica, učenici, školski knjižničar, učenje

Uvod

Cilj ovog rada je prikazati školske knjižnice u suvremenom svijetu te predočiti ulogu školskog knjižničara u suvremenoj školskoj. Na samom početku rada želim prikazati nastanak knjižnica, njihovu važnost i ulogu u obrazovnom sustavu. Školska knjižnica je centar znanja i informacija. Također, možemo reći da je školska knjižnica mjesto gdje učenici provode svoje slobodno vrijeme, otkrivaju nove informacije, uče i opuštaju se.

Važno mjesto u odgojno – obrazovnom procesu zauzima školska knjižnica i to u suvremenom smislu. Uloga suvremene školske knjižnice je da informacijski opismeni učenike, da bude centar za izvor znanja i pismenosti te ono najvažnije da učenike podučiti o sigurnosti, ali i štetnom utjecaju informacija. Želim istaknuti i utjecaj školskih knjižnica u samom kurikulumu i kurikularnoj reformi te ukloniti negativne stereotipe o školskim knjižničarima. Školski knjižničari su glavne osobe u suvremenom društvu koje svojim korisnicima omogućuju svijet informacija i znanja te moraju biti spremni na sve promjene koje se događaju.

Vrlo utjecajan čimbenik mladima predstavlja suvremena tehnologija. Tradicionalne metode u 21. st. zamjenjuje nova tehnologija. S tim dolazi i do izazova u formalnom obrazovanju ali i do usvajanja novih spoznaja. Zbog pojave dodatnih informacijskih znanja koja su danas blisko povezana uz korištenje nove tehnologije, a sve zbog pronalaska i posjedovanja informacija važnu ulogu imaju upravo školski knjižničari. Njihova očekivanja su da upravo mlade ljude tj. učenike nauče kako se nositi s obiljem informacija, da ih znaju obraditi, vrednovati te u silnom mnoštvu prepoznati kvalitetu.

Kao primjer, u svom radu opisat ću analizu školskih knjižnica zadarske županije. Prema dobivenim podacima možemo dobiti približnu sliku kako bi trebale izgledati suvremene školske knjižnice. Moramo imati na umu da razvoj prije svega ovisi o tehničkoj opremljenosti školskih prostora te znanju i vještinama a posebno volji koju bi trebao posjedovati svaki školski knjižničar.

Nastanak knjižnica

Kada govorimo o knjižnicama trebamo se vratiti u prošlost. Razlog tome što su knjižnice nastale i razvijaju se pojavom knjige i pisma. Što se više pisalo, to je želja da se napisano sačuva na jednom mjestu bila sve veća.

Prije više tisuća godina nastale su prve knjižnice. Znanstvenici koji su radili na iskopavanju u Mezopotamiji otkrili su glinene pločice, koje su potjecale iz 800. godine prije naše ere. Smatra se da su možda pripadale nekoj knjižnici.

Narod Mezopotamije imao je uređene knjižnice 700. godina prije naše ere. Knjige koje su čuvali bile su glinene pločice pisane klinastim pismom.

Osim naroda Mezopotamije i Egipćani su također imali knjižnice po hramovima koje su čuvali svećenici. Njihove knjige bile su u obliku svitaka od papirusa. Najveća knjižnica na tom području bila je Aleksandrijska knjižnica. Sadržavala je oko 70.000 svitaka popisanih u katalogu.

Biblioteka ili knjižnica dolazi nam od grčkih riječi: *biblion* – knjiga i *theke* – spremište. U dalekoj povijesti knjižnica je značila spremište knjiga, međutim u današnje suvremeno doba knjižnica ima dublje značenje. Knjižnica je danas mjesto koje prikuplja, obrađuje, čuva i daje na korištenje knjižničnu građu te pruža knjižnične usluge svojim korisnicima. Tako knjižnica/biblioteka označuje¹:

- zgradu ili prostorije u kojima su smještene knjige i u kojima se korisnicima nude raznolike knjižnične usluge
- zbirku knjiga i druge građe (npr. privatna knjižnica/biblioteka, javna knjižnica/biblioteka) koja ne mora biti uređena prema načelima knjižničarske struke
- nakladničku cjelinu (zbirku), poput npr. Biblioteke Hit, Knjižnice Matice hrvatske, Philosophische Bibliothek.

Knjižnice se, naime, razlikuju s obzirom na svoje osnivače, odnosno s obzirom na svoju samostalnost ili podređenost matičnoj ustanovi (samostalne knjižnice ili knjižnice u

¹Tadić, K.: *Rad u knjižnici*, Naklada Benja, Opatija, 1994. Dostupno na: <http://www.ffzg.unizg.hr/infoz/biblio/nastava/dz/text/pog1.htm> (16.08.2018.)

sastavu), s obzirom na otvorenost većoj ili manjoj zajednici korisnika (javne ili otvorene knjižnice, poluotvorene knjižnice i knjižnice zatvorena tipa), s obzirom na način korištenja knjižnične građe (posudbene knjižnice, priručne/referentne knjižnice i mješovite knjižnice) i s obzirom na vrstu građe koju prikupljaju (znanstvene, općeobrazovne, dječje, glazbene i slično). UNESCO-ova tipologija (1970.), koja se zasniva na dvama osnovnim kriterijima, kriteriju građe i kriteriju otvorenosti, razlikuje²:

- nacionalne knjižnice
- visokoškolske knjižnice
- općeoznanstvene knjižnice (koje nisu ni nacionalne ni sveučilišne)
- narodne (pučke) knjižnice
- školske knjižnice
- specijalne knjižnice.

Definicija i zadaće školske knjižnice

Školska knjižnica sa svojim ciljevima i organiziranjem je neodvojiv dio u suvremenoj školi te ima sve bitne čimbenike za životne zadaće namijenjene učenicima. U današnjem društvu školska knjižnica je temelj odgojno obrazovnog procesa iz razloga što sve stečeno znanje oblikuje učenike, kako u školi tako i poslije u privatnom životu. Također, školska knjižnica je obvezna svojim korisnicima omogućiti pristup učenju, znanju i informacijama.

Prema UNESCO-vom Manifestu za školske knjižnice: „Školska knjižnica pruža obavijesti i spoznaje bitne za uspješno uključivanje u suvremeno društvo koje se temelji na znanju i informaciji. Školska knjižnica opskrbljuje učenike vještinama za učenje kroz cijeli život, razvija njihovu maštu i osposobljava ih za život odgovornih građana“.³

²Isto. Dostupno na: <http://www.ffzg.unizg.hr/infoz/biblio/nastava/dz/text/pog1.htm> (16.08.2018.)

³Vidi: UNESCOV-ovManifest za školske knjižnice: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.pdf>(16.08.2018.)

Školska knjižnica se očituje u svojim zadaćama, a to je da⁴:

- prikuplja, obrađuje i stavlja u funkciju sve izvore znanja (od knjige do mrežnih informacija) uz pomoć suvremene tehnologije te postaje informacijsko i nastavno središte
- središnjica je i svih školskih odgojno-obrazovnih, javnih, kulturnih zbivanja i svekolikih stvaralačkih mogućnosti, uvijek otvorena prema širem okruženju
- mjesto je partnerskog odnosa učenika, nastavnika i knjižničara (učenik bira i predlaže teme i sadržaj rada, istražuje, uči samostalno i stvaralački, kritički i samokritički vrednuje postignuća u učenju)
- prostor je učenikova dolaska organizirano i po slobodnom izboru, skupno i pojedinačno, poticaj razvoju u samostalnosti učenika, njegova samopouzdanja i pozitivne slike o sebi, osnovnih preduvjeta za stvaralačko djelovanje i ostvarenje individualnog maksimuma
- otvorena je za promjene jer se sve znanstvene činjenice, tehnološka dostignuća i uvjeti života i rada stalno mijenjaju.

Funkcije školske knjižnice, kao i njezin doprinos obrazovanju i unaprjeđenju obrazovanja, počiva u slobodnom protoku informacija i znanja. Suvremena školska knjižnica mora imati jasne ciljeve kako bi mogla djelovati u smjeru definiranom strateškim planovima, a ogleda se prije svega kao infrastruktura za promjene⁵.

Osnovnoškolske knjižnice

Školske knjižnice informacijska su središta suvremenih škola i nezaobilazan su dio cjelokupnog obrazovnog sustava u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj. Opskrbljene su knjižnom građom koja je namijenjena upravo korisnicima koji polaze školu, a primjerena je njihovoj dobi. Naravno, u školskim knjižnicama se može i treba pronaći i

⁴Kovačević D.; Lasić-Lazić J.; Lovrinčević J.: Školska knjižnica – korak dalje, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti: Altagama, Zagreb 2004, str. 17.-18.

5 Isto.

stručna literatura koju koriste učitelji/nastavnici te škole. Odgojno-obrazovna djelatnost je osnovna djelatnost školske knjižnice i predstavlja 60% cjelokupne djelatnosti, a 40% su stručni knjižnični poslovi, kulturna i javna djelatnost te stručno usavršavanje⁶.

Učenici se u školskoj knjižnici poučavaju kako samostalno istraživati i učiti, od pronalaženja tiskane građe koja im je potrebna do pronalaženja i korištenja informacija u e-obliku. Ovaj proces provodi se od prvog razreda osnovne škole kroz Program knjižnično-informacijskog obrazovanja, a školski knjižničar timski i suradnički realizira planirane sadržaje prema dobi učenika u kontekstu cjeloživotnog učenja.

UNESCO-v Manifest za školske knjižnice navodi da je školska knjižnica prostor u kojem će se njeni korisnici osjećati ugodno jer će im ona pružiti usluge koje će im pomoći da zavole čitanje, pronađu literaturu koja ih zanima i koja će im koristiti tijekom školovanja.

Središte planiranja, programiranja i ostvarivanja rada školske knjižnice postaje učenik. Cilj je osposobiti učenike za cjeloživotno korištenje ideja i informacija, pomoći im da postignu uspjeh u njihovim istraživačkim i stvaralačkim koracima, osposobiti ih za proces učenja⁷.

Upravo je školska knjižnica prostor gdje se učenicima daje uvid u svijet čitanja, svijet knjige i informacija, a učenik otkriva raznolikost sadržaja služeći se raznom literaturom. Školska knjižnica treba imati najvažniju ulogu jer poučava i upućuje na samostalni rad. Ima i nezaobilaznu ulogu u promicanju prava djeteta, kao temeljnog prava svakog čovjeka. Važno je kod učenika probuditi znatiželju za usvajanjem novih znanja jer je to jedini kvalitetan način da učenik dosegne željeni stupanj obrazovanja.

Školska knjižnica pruža obavijesti i spoznaje bitne za uspješno uključivanje u suvremeno društvo koje se temelji na znanju i informacijama. Omogućuje učenicima stjecanje

⁶Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 2004. Str. 85.

⁷Lasić-Lazić, J. Školska knjižnica i mogućnosti razvoja samostalnog istraživačkog rada učenika.// Proljetna škola školskih knjižničara. Rijeka: Ministarstvo prosvjete i športa, 1993., str 33.

vještina za doživotno učenje, razvija njihovu maštu i pomaže im da postanu odgovorni građani⁸.

Školska knjižnica je jedino mjesto gdje učenici mogu samostalno istraživati informacije, koristiti ih te vrednovati osobna iskustva/postignuća kroz individualne zadatke iz pojedinih nastavnih predmeta. Uz navedeno, iznimno je važno poučiti učenike etičkom ponašanju u uporabi informacija u kontekstu poštivanja autorskih prava. Podaci koji se nalaze u tiskanoj građi su provjereni i točni, za razliku od informacija u elektroničkom obliku koje su objavljene na Internetu. Upravo zbog toga, školski knjižničar kroz program knjižnično-informacijskog obrazovanja učenika od prvog do osmog razreda osnovne škole, ima veliku i odgovornu ulogu u usvajanju čitalačkih i informacijskih kompetencija učenika. U tom procesu u osnovnoškolskoj knjižnici školski knjižničar mora biti predan svom poslu, ali i radu s učenicima tijekom osmogodišnjeg obrazovanja.

Školska knjižnica je stvaralačka radionica u cilju unapređivanja odgojno-obrazovnog rada te promicanja kulture, znanosti i kvalitetnog provođenja slobodnog vremena. Ona nije više namijenjena samo za posuđivanje lektire, kao u tradicionalnoj školi, jer se u novoj školi transformira u središte i izvor najraznovrsnijih spoznaja, čime zadovoljava potrebe učenika i zahtjeve svih nastavnih predmeta.⁹

Todd, Ross u svom članku¹⁰ naglašava važnost školskih knjižnica u promjenama koje donosi digitalno doba i govori da su knjižnice od vitalnog značenja za učinkovito učenje u školi, a da knjižničari ne trebaju to samo govoriti, nego zaista i pokazati. Njegova istraživanja dala su određene putokaze kakva školska knjižnica treba biti. U školskoj knjižnici treba raditi kvalificirani učitelj-knjižničar, koji će biti zagovaratelj učenja, a ne bjegunac iz razreda. Školska knjižnica treba podržavati proces učenja i poučavanja u suradnji s ostalim

⁸UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice. 2000. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.pdf> (17.08.2018.)

⁹Lovrinčević, J.; Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Banek Zorica, M. Znanjem do znanja : prilog metodici radaškolskog knjižničara. Zagreb : Filozofski fakultet, 2005. Str. 28.

¹⁰Todd, Ross. SchoolLibraries: Makingthem a ClassAct. // Washington SchoolLibraryConference (ppt).URL: <https://slideplayer.com/slide/2430782/> (01.09.2018.)

profesorima, treba promicati pismenost i čitanje za akademski uspjeh, ali i za osobni užitak i obogaćivanje. Knjižnice trebaju surađivati s drugim knjižnicama, zajednicom, javnosti i lokalnom vlasti. One moraju biti opremljene suvremenom informacijskom tehnologijom koja će biti podrška nastavnom procesu (knjižnica ne smije biti spremište za staru odbačenu tehnologiju). Školska knjižnica potiče učenike i osoblje škole na korištenje elektroničkih sredstava i integraciju informacijske tehnologije u nastavi.

Prema Toddu glavna uloga školskih knjižnica je naučiti kako učiti. Glavni ishod takvog pristupa u poučavanju je izgradnja uvjerenja da svi učenici mogu učiti i razvijati nove spoznaje i vještine te ih uspješno prezentirati.¹¹

Školski knjižničar uz suglasnost ravnatelja, a uvažavajući zakone i službene dokumente (IFLAine Smjernice za školske knjižnice, godišnji plan školske knjižnice, koji je službeni dokument škole) određuje rad i radno vrijeme knjižnice kad započne školska godina. Uz to se moraju jasno definirati prioriteti, usluge i ciljevi u odnosu na „Plan i program nastave“, a organizacija rada mora biti u skladu sa standardima struke. Nadalje, svim zaposlenicima i učenicima škole moraju biti dostupne usluge knjižnice te se mora poticati suradnja ne samo sa stručnim osobljem škole, već i sa srodnim ustanovama i društvenim skupinama u lokalnoj zajednici. „Suradnja omogućuje učenje i prenošenje znanja i stvara dodanu vrijednost. Rad školske knjižnice nadopunjuje se suradnjom s narodnim knjižnicama, koje npr. osiguravaju građu koju školska knjižnica ne posjeduje, a knjižničari školske i narodne knjižnice u suradnji mogu osmišljavati i realizirati različite programe.¹²

Školski knjižničar treba korisnike privlačiti u knjižnicu raznim aktivnostima te ih početkom svakog mjeseca obavještavati o tome. Ono što školski knjižničar može organizirati u knjižnici je najčešće pričanje priča, razgovori o knjigama, književni susreti, izrađivanje plakata, radionice te manifestacije kao što je Mjesec hrvatske knjige i sl.

Osnovna djelatnost školske knjižnice je neposredan rad s učenicima. Osim odgojno – obrazovne djelatnosti i svih njezinih aspekata (rad s učenicima; suradnja s učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima; te pripremanje, planiranje i programiranje odgojno-

11Isto

¹²Stričević, Ivanka. Dječje i školske knjižnice: od suradnje do partnerstva, 2010. URL:<http://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/skup/165/sazetak/51/>(17.08.2018.).

obrazovnog rada), u djelatnosti spada i stručna, kulturna i javna djelatnost (obuhvaća organizaciju, pripremu i provedbu kulturnih sadržaja te suradnju s kulturnim ustanovama koje organiziraju rad s djecom i mladeži u slobodno vrijeme), zatim djelatnosti oko knjižnične građe (mora biti usklađena s nastavnim planom i programom škole te obuhvaćati građu i za učenike i za nastavnike), kao i djelatnosti knjižničnog osoblja (poučava učenike samostalnom radu na izvorima informacija, omogućuje korisnicima najveću moguću upotrebljivost fonda te ima obvezu stalnog usavršavanja).¹³

U Godišnjem planu i programu rada osnovnih škola, plan i program rada školske knjižnice sastavni je dio godišnjeg plana i programa rada škole koji je strukturiran kroz sljedeće djelatnosti:

- Odgojno-obrazovna djelatnost (neposredni odgojno-obrazovni rad sučenicima i suradnja s nastavnicima, stručnim suradnicima i ravnateljem)
- Stručna i knjižnična djelatnost
- Kulturna i javna djelatnost¹⁴

Većina sadržaja ostvaruje se kroz nastavu, u knjižnici, učionici ili nekom drugom prikladnom mjestu u školi. U realizaciji spomenutih sadržaja učenici se aktivno uključuju i na taj način neposredno uče i pripremaju se za cjeloživotno obrazovanje.

Suvremena školska knjižnica

Kada govorimo o suvremenoj školskoj knjižnici možemo reći da su njezine osnovne zadaće razvijanje individualne stvaralačke sposobnosti učenika, buđenje interesa i radoznalosti, da je pristupačna kako nastavnicima tako i učenicima, da stvara naviku čitanja i priprema za cjeloživotno učenje tako što potiče na samostalno učenje uz pomoć istraživanja. Pod istraživanjem se podrazumijeva korištenje enciklopedija, pretraživanje Interneta i sl.

¹³ Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34(2000). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (18.08.2018.)

¹⁴ Nastavni plan i program za osnovne škole. 2006. URL: http://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelji/RM/Nastavni_plan_i_program_za_osno_vnu_skolu_-_MZOS_2006_.pdf (17.08.2018)

Promjenom percepcije znanja kao najvećeg kapitala suvremenog društva, mijenja se i percepcija školske knjižnice kao izvora znanja. Knjižnica se morala snaći u novonastalim okolnostima i omogućiti svojim korisnicima pristup i onim izvorima znanja koji nisu u tiskanom obliku. Školska knjižnica tada započinje svoju preobrazbu u informacijski servis škole preuzimajući nove specifične zadaće. Tako školska knjižnica prikuplja, obrađuje i stavlja u funkciju sve izvore znanja (od knjige do informacije s Interneta) uz pomoć suvremene tehnologije. Školska knjižnica postaje mjesto partnerskog odnosa učenika, nastavnika i knjižničara te je otvorena za promjene jer se uvjeti života i rada, kao i znanstvene činjenice i tehnološka dostignuća, stalno mijenjaju.¹⁵

Sve više školskih knjižnica danas ima osnovne preduvjete za razvijanje raznovrsnih programa i usluga: odgovarajuću materijalnu opremu i kompetentnog knjižničara, ali put do prostora koji zaista odgovara suvremenim standardima, aktualnog i raznovrsnog fonda koji u potpunosti prati suvremenu nastavu i izvannastavne aktivnosti uz kvalitetnu tehničku opremljenost – još je dug.¹⁶

Prema IFLA-inim i UNESCO-vim smjernicama¹⁷ zadaće školske knjižnice su:

- pružati informacije i spoznaje neophodne za uspješno djelovanje u današnjem društvu
- omogućiti učenicima stjecanje vještina za cjeloživotno učenje, razvijati njihovu maštu i pomoći im da postanu odgovorni građani

Standard za školske knjižnice¹⁸ propisuje sljedeće zadaće i očekivanja:

- promicanje i unaprjeđivanje svih oblika odgojno-obrazovnog rada
- stvaranje uvjeta za učenje

¹⁵Usp. Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb:Zavod za informacijske studije, 2004. Str. 18.

¹⁶Kovačević, D., Lovrinčević, J. *Školski knjižničar*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012. Str. 43.

¹⁷Saetre, T.P. , Willars, G. IFLA-ine i UNESCO-ve smjernice za školske knjižnice. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

- mogućnost prilagodbe prema različitim oblicima učenja
- pomoć učenicima u učenju, poticanje istraživačkog duha i osobnog prosuđivanja
- poticanje odgoja za demokraciju
- razvijanje svijesti o vrijednostima nacionalne kulture, posebno jezika, umjetnosti i znanosti, te vrijednosti multikulturalnosti
- stvaranje uvjeta za interdisciplinarni pristup nastavi
- poticanje duhovnog ozračja škole.

Kako bi školska knjižnica mogla što kvalitetnije ispunjavati svoje osnovne zadaće veoma je važno da njezin prostor bude pogodan za različite aktivnosti. Naravno, prije svega važno je da knjižnica osigura svojim korisnicima dobro organizirani i obrađeni fond te opremu za korištenje neknjižne građe. Budući da je školska knjižnica informacijski i komunikacijski centar škole kao takva trebala bi biti u najfrekventnijem, tj. centralnom dijelu školske zgrade, nadohvat svim njezinim korisnicima.

Za prostor školske knjižnice važno je da bude funkcionalno osvjetljen, da bude stilski ukrašena umjetničkim predmetima i kao takva udobna i privlačna za rad svojih korisnika. Na taj način će se njezini korisnici kulturno razvijati te ponašati u skladu sa civilizacijskim dostignućima. „Prostor može biti, a uvijek i jest u funkciji marketinga školske knjižnice. Zato je prostor uvijek polazište za svaki ustroj i kasniji razvoj školske knjižnice.“¹⁹

Školska je knjižnica na raspolaganju svim članovima školske zajednice – učenicima, nastavnicima i ostalom administrativnom i tehničkom osoblju, kojima nudi raznolike izvore informacija i znanja, no njeni najvažniji korisnici su učenici, budući aktivni sudionici društva.

Zbog zahtjeva novog vremena, novih tehnologija i novih načina komuniciranja, školske knjižnice u suvremenom društvu mijenjaju sadržaje svojih aktivnosti te odavno nisu mjesta namijenjena tihom individualnom radu u kojima se zadužuju i razdužuju lektire, već su „dobro opremljene, imaju bogat i raznovrstan fond, razvijene aktivnosti za stjecanje osnova za

¹⁸Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34(2000). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (01.09.2018.)

¹⁹Usp. Lovrinčević, J.; Kovačević, D. Mogućnosti prilagodbe prostora školske knjižnice djelatnostima, novim tehnologijama i oblicima učenja. // 19. Zbornik proljetne škole školskih knjižničara / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2007. Str. 96-105.

cjeloživotno učenje i pismenost, razvijaju radoznalost i potrebu za čitanjem i dostupne su svima²⁰.

Školski knjižničar

U školskoj knjižnici stručne poslove obavlja stručni suradnik - *školski knjižničar*, prema Zakonu o osnovnom školstvu, Zakonu o srednjem školstvu i Zakonu o knjižnicama. Školski knjižničar ostvaruje program rada u suradnji s učiteljima, nastavnicima, ostalim stručnim suradnicima, ravnateljem, roditeljima i ustanovama koje se bave obrazovanjem i odgojem djece i mladeži. Školski knjižničar provodi i program poučavanja učenika za samostalni rad na izvorima informacija i znanja u knjižnici i omogućuje korisnicima najveću moguću upotrebljivost fonda.²¹

Školski knjižničar, kojeg slobodno možemo nazvati i menadžerom, je osoba koja vodi knjižnicu, upravlja njome i brine o potrebama svojih korisnika. Važno je da školski knjižničar zna upravljati školskom knjižnicom odnosno da ima uvijek pravu informaciju s pravom vrijednošću na pravom mjestu i s pravom promocijom. Školsku knjižnicu bi trebalo razvijati kao menadžersku kuću u kojoj planiranjem, organiziranjem, kontrolom, odlučivanjem, komuniciranjem, motiviranjem i inoviranjem raste znanje. Razvoj treba temeljiti upravo na tom znanju, poticati istraživački pristup i učeničke projekte i njihove kompetencije, osposobljavati ih za procjenu samostalnog rada i tako doći do škole uspjeha za sve.²²

U knjižničarskoj struci od školskog knjižničara se traži sposobnost, kreativnost, informacijska stručnost. Očekuje se da aktivno sudjelovanje, ljubaznost i sposobnost komuniciranja. Školski knjižničar mora biti ogledalo i duša škole. U svijetu prepunom

²⁰Kovačević, D., Lovrinčević, J. *Školski knjižničar*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012. Str. 44.

²¹ Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34(2000). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (01.09.2018.)

²²Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Nav. dj. Str. 144.

informacija posao knjižničara je usmjeriti korisnika na pravi put. Osim što surađuje s drugim kolegama u školi, školski knjižničar mora komunicirati i s drugim knjižnicama (matičnom službom, narodnim/gradskim knjižnicama).

Školski knjižničar ima zadaću poboljšati današnji nezadovoljavajući ugled školske knjižnice. U području stvaranja povoljnog publiciteta i ugleda primarni su uslužnost i susretljivost školskog knjižničara. Ostvariti te aktivnosti moguće je planiranim programima komuniciranja kao što su seminari, tribine, diskusija, okrugli stol, simpoziji i sl. Školski knjižničar promotor je školske knjižnice. Svrha promocije je razvijanje spoznaje o postojanju usluga i poticanje na njihovu uporabu. Krajnji cilj je stvoriti željenu sliku o školi i njezinoj knjižnici. Cilj „marketinškog ciklusa“ je zapravo transfer znanja. Školska knjižnica postaje mjesto promoviranja cjeloživotnog učenja, koje se temelji na učiti kako učiti.²³

Glavni cilj profesionalnog djelovanja školskog knjižničara je da se svaki učenik osjeća dobro u školi i u školskoj knjižnici, da razvije svoje mogućnosti i bude spreman snaći se u budućnosti²⁴.

Rad stručnoga suradnika – knjižničara u osnovnoj školi temeljen je na trima pravcima koji su isprepleteni. Prvi: knjižničar je stručnjak u rješavanju stručnih poslova vezanih uz nabavu, stručnu obradu, čuvanje i zaštitu knjižnične građe, te provođenje mjera zaštite knjižnične građe, izradu biltena, kataloga, bibliografija i drugih informacijskih pomagala. Uz to, sudjeluje u izradi skupnih kataloga i baza podataka, osigurava protok informacija kroz posudbu i korištenje knjižnične građe te poticanje posudbe građe, vodi dokumentaciju o građi i korisnicima i dr. Drugi: knjižničar je vezan uz odgojno-obrazovnu djelatnost učenika, a unutar toga i informacijsko opismenjivanje. Treći pravac vezan je uz kulturnu i javnu djelatnost knjižnice i škole²⁵.

²³Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Nav. dj. Str. 142-143.

²⁴ Usp. Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti: Altagama, 2004., str. 153.

²⁵Vidi više: Nastavni plan i program za osnovnu školu; Standard za školske knjižnice iz 2000. te Nacrt standarda za školske knjižnice iz 2013.

Ono što bismo zapravo mogli reći da je jedan od glavnih zadataka školskog knjižničara stvoriti zadovoljnog korisnika odnosno učenika. Sav rad i napredak školskog knjižničara prati se stručnim nadzorom matične službe, a sve u svrhu unaprjeđenja stručnog rada.

Školski knjižničar je ključna komponenta programa rada školske knjižnice u suvremenoj školi. Dva razloga tome su što je on tvorac programa rada (na osnovi suvremenih znanstvenih spoznaja stvara najpovoljnije uvjete za poticajno odgojno i radno okruženje u školskoj knjižnici) te se ni najbolji teorijski postavljen program rada ne može realizirati bez školskoga knjižničara.²⁶

Međutim, uspješnu suvremenu školsku knjižnicu možemo prepoznati po tome što je knjižnica kao takva uvijek puna zadovoljnih korisnika, ima dobru suradnju s ostalim knjižnicama ali i s kolegama unutar škole, te je uspješna u svom radu i profesionalnom napretku.

Negativna percepcija školskog knjižničara

Dugogodišnja tendencija zapošljavanja nekknjižničara u školskim knjižnicama pridonijela je tome da mnogi sudionici odgojno-obrazovnog procesa – od nastavnika preko stručnih suradnika i ravnatelja – ni danas ne poznaju dovoljno (ili uopće) ulogu školske knjižnice i školskog knjižničara. Stoga školska knjižnica još uvijek nema mjesto i status koji joj pripada – niti u školi, niti u okviru knjižničarske struke.²⁷

Unazad 30-ak godina školski knjižničari uglavnom nisu imali formalno obrazovanje. Lektiru je mogao izdati i domar. Međutim, visoke zahtjeve struke u današnjem vremenu ne može ispuniti neadekvatno obrazovan knjižničar. No, knjižničarska se zajednica, čak i unutar sebe, uvijek percipirala kroz dvije skupine knjižničara: školske knjižničare na jednoj strani i

26 Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Nav. dj. Str. 26.

27 Kovačević, D., Lovrinčević, J. *Školski knjižničar*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012. Str. 27

ostale knjižničare na drugoj strani. Tu se različitost nikada nije dalo objektivno objasniti, no polarizacija ostavlja negativan dojam kada su u pitanju školski knjižničari jer se često govorilo i još uvijek govori o „trenutnom stanju“, a ne zvanju-zanimanju.²⁸

Treba istaknuti i činjenicu da školski knjižničari nisu priznati od svojih korisnika, a nažalost ni od svojih kolega. U današnje vrijeme gdje vladaju predrasude i stereotipi nije rijetkost čuti pitanje: treba li ići u školu da bi bio školski knjižničar ili tezu pa školski knjižničar ne radi ništa?

Školska knjižnica kao medijsko središte, kao partner nastavnom procesu i školski knjižničar kao stručni posredni i neposredni suradnik nastavniku i nastavi, nepoznata su obilježja školske knjižnice, čak i za danas stariju generaciju djelatnika u prosvjeti, a samim time i za okružje u kojem škola živi i djeluje.²⁹

Kurikularna reforma i uloga školskih knjižnica

Školski kurikulum predstavlja predmete koji se proučavaju. Okvir za školski kurikulum moguće je opisati i kao smjernice koje su nastale i koje se stvaraju kao pomagalo. „On obično sadrži: temeljno načelo ili platformu, opseg i parametre kurikulumske područja, općenite ciljeve i svrhe predmeta u kurikularnom području, smjernice za izradu nastavnog programa predmeta, sadržaj, nastavna načela i načela učenja, smjernice za vrednovanje predmeta, kriterije za akreditiranje i ovjerovljenje predmeta, buduće pomake u tom području.“³⁰

28 Nav. dj. Kovačević-Lovrinčević,. Str. 61

29 Nav. dj. Kovačević-Lovrinčević,. Str. 122

30 Kovačević, Dinka, Lasić-Lazić, Jadranka, Lovrinčević, Jasmina. Nav.dj., str. 86

Na tim se polazištima temelji razvojni kurikulum školske knjižnice u području odgojno-obrazovnog rada s učenicima koji u promijenjenim uvjetima predstavlja skupinu međusobno povezanih predmeta za planiranje određenih područja učenja. Kada se razvije kurikulum za knjižnice, može se fokusirati na tehničke i informacijske detalje koji će učenicima pomoći u korištenju i pretraživanju informacija.³¹

Kurikulum koji će sastavljati školski knjižničar mora biti fleksibilan, mora se moći mijenjati i doradivati svake godine temeljem iskustva i postignuća. U suradnji s pedagogom utvrđuje se koji oblik nastave najviše odgovara učenicima. „Školska bi se knjižnica mogla neposredno uključiti u školski kurikulum kroz modul Knjižnično-informacijskog obrazovanja, a posredno u sklopu međupredmetnog povezivanja. Program knjižnično-informacijskog obrazovanja ostvaruje se kroz tri područja: čitanje, informacijsku pismenost i kulturnu i javnu djelatnost.“³²

U školama knjižnice zauzimaju posebno mjesto. To je mjesto gdje učenici dolaze učiti, posuđivati knjige a ne samo obveznu lektiru, pisati domaći rad ili referate te se zabavljati. U *Standardu za školske knjižnice*, članak 15.³³, propisano je da osamdeset posto jedinica cjelokupne knjižnične građe mora biti odgojno-obrazovnoga karaktera, tj. u skladu s nastavnim i školskim kurikulumom, a tu je važnost usmjerena na lektiru.

U *Standardu za školske knjižnice* školska knjižnica je definirana kao *informacijsko, medijsko, komunikacijsko i kulturno središte škole*. Razlika je između gradske i školske knjižnice u odgojno-obrazovnoj djelatnosti. Kao što je navedeno u članku 5. *Standarda*,

31 Usp. Donham, Jean. Enduring understandings –Where are they in the library's curriculum?//*Teacher Librarian* 38, 1. 2010, str. 15-19.
URL:https://www.academia.edu/2240756/Enduring_understandings_Where_are_they_in_the_librarys_curriculum?auto=download(07.09.2018)

32 Sušnjić, Biserka. Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum.//*Senjski zbornik* 36,39-42(2009), str.41.

33 Standard za školske knjižnice.
https://www.hkdrustvo.hr/clanovi/alib/datoteke/file/novosti/Novi_Standard_za_skolske_knjiznice_2013_za_javnu_raspravu.pdf (07.09.2018)

odgojno-obrazovna djelatnost se ostvaruje u radu ne samo s učenicama, nego i s učiteljicama, stručnim suradnicima, roditeljima, odgajateljima i ravnateljem³⁴.

Osim redovitih poslova u školskoj knjižnici, vrlo su bitni i organizirani književni susreti i radionice na kojima se učenici mogu upoznati s autorima književnih djela. Također je vrlo važna i suradnja s gradskim/ narodnim knjižnicama jer učenici tako dolaze do bogatih i raznovrsnih sadržaja, mogućnosti preispitivanja svojih želja, i nisu samo ograničeni na lektirna djela. Kurikularna reforma opisuje školsku knjižnicu kao mjesto gdje je glavna svrha probuditi interes djece i razviti maštu, kreativnost i pismenost. Kurikularna reforma također se zalaže i za promjene u popisu lektire, što bi značilo da bi u školskim knjižnicama došlo do promjena u knjižničnom fondu i na policama.

Školska knjižnica i održavanje nastave

U planiranju nastave u školskoj knjižnici, nastavnik i knjižničar moraju biti usklađeni, odabrati temu koju će obrađivati, obavijestiti učenike te isplanirati tijek i razvoj aktivnosti.

Nastava u školskoj knjižnici podržava suvremene oblike rada. Aktivnim sudjelovanjem učenici se uključuju u nastavni proces, uče kritičkom mišljenju i osamostaljuju se. Stoga je nastava prilagođena učenikovim sposobnostima i interesima tako da razvija stvaralačke mogućnosti te povezuje odgojne i obrazovne zadaće. „Polazište je u potrebama, interesu i ciljevima u obradi zadane teme. Oni određuju sve ostale aktivnosti. Motivacija je početna aktivnost, a u njoj uvijek sudjeluje knjižničar koji tako priprema 'pozornicu na kojoj će se ostvariti planirani sadržaji'.”³⁵

34 Isto.

35 Lovrinčević, Jasmina et. al. Znanjem do znanja: prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2005., str.211.

Knjižničar treba znati kako motivirati učenike da bi se nastava mogla održati. Također, treba u pripremu nastavnog sata uključiti izradu didaktičkih materijala, imati na raspolaganju sve izvore informacija, tehničku podršku i naravno sve prilagoditi uzrastu učenika.

Mogli bismo reći da je školski knjižničar vrlo važan akter u radu škole jer se na poseban način bavi provođenjem informacija i znanja, tj. skrbi na najbolji mogući način o radu školske knjižnice.

Školska knjižnica i opismenjavanje

Standard za školske knjižnice definira školsku knjižnicu „kao organiziranu zbirku knjižne i neknjižne građe koja kroz djelatnost knjižničnog osoblja nabavlja, obrađuje, čuva i daje na upotrebu građu radi zadovoljavanja obrazovnih, kulturnih, informacijskih i stručnih potreba korisnika i permanentnog obrazovanja. Međutim, možemo reći da su zadaće jedne suvremene knjižnice mnogo više od navedenog.

Također, prema Standardu zadaće suvremene knjižnice su: „promicanje svih oblika odgojno-obrazovnog rada; stvaranje intelektualnih, materijalnih i drugih uvjeta za učenje; poticanje čitanja; provođenje programa knjižnično-informacijske pismenosti; prikupljanje, obrada, omogućavanje korištenja i pristupa svim izvorima informacija i znanja na tradicionalnim i novim medijima; pomoć učenicima s posebnim potrebama; rad s darovitim učenicima te učenicima pripadnicima nacionalnih manjina; poticanje odgoja za demokraciju“.³⁶

Ipak, u društvu znanja ističu se tri vrlo važne zadaće a to su: informacijsko opismenjavanje učenika, suradnja s kolektivom te osposobljavanje za cjeloživotno učenje.

³⁶ Usp. MZOŠ (2013). Prijedlog Standarda za rad školske knjižnice. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske. Preuzeto s: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Standard-za-%C5%A1kolske-knji%C5%BEnice_prijedlog.pdf(24.09.2018.)

Iako je informatička pismenost učenika na zavidnoj razini, učenici „često nemaju razvijene vještine i znanja, a ponekad ni volje pronaći informaciju koja će odgovarati njihovom stupnju kognitivnog razvoja“.³⁷

U Manifestu za školske knjižnice autori Saetre i Willars³⁸ naglašavaju da učenici trebaju postupno razviti sposobnost nalaženja, sintetiziranja i integriranja informacija i novog znanja iz svih predmetnih područja te iz različitih izvora. Stoga jedan od najvažnijih zadataka knjižnice 21. stoljeća je uvođenje i provedba programa informacijskog opismenjavanja.

Komunikacijske vještine pomažu uspostavljanju ugodne radne atmosfere, pridonose kvalitetnoj suradnji i kvalitetnim rezultatima u odgojno-obrazovnom procesu. Međutim, ne treba zanemariti ni mogućnosti koje pruža Internet, koji omogućava još bržu i izravniju komunikaciju u mediju koji je mladima blizak i svakodnevno dostupan.³⁹

Razvoj svih vrsta pismenosti usko je povezan s cjeloživotnim učenjem, s postizanjem boljeg uspjeha u školi ili na poslu. Do potrebe za cjeloživotnim učenjem doveo je razvoj novih tehnologija, medija i izvora na kojima se mogu pronaći informacije. Iako se naziva učenjem, svrha mu je usavršavanje, odnosno cjeloživotni razvoj znanja i vještina pojedinca kako bi se što lakše i brže prilagodio promjenama koje se događaju u društvu. „Informacijski bum pružio je nebrojene mogućnosti te promijenio znanja i sposobnosti koje su učenicima i studentima potrebni za produktivan život u 21. stoljeću. Kako bi osobno i ekonomski napredovali u komunikacijskom dobu, oni moraju postati vješti konzumenti informacija u čitavom spektru izvora i oblika. Upravo programi školskih knjižnica trebaju pomoći u postizanju tih ciljeva.“⁴⁰

³⁷ Kovačević, D., Lovrinčević, J. *Školski knjižničar*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012. Str. 35

³⁸ UNESCO (1999). Manifest za školske knjižnice. Preuzeto s: <http://dsz.ffzg.unizg.hr/text/unesco.htm> (24.09.2018)

³⁹ Stropnik, A. *Knjižnica za nove generacije virtualni sadržaji i usluge za mlade*. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 97.

Za komuniciranje s korisnicima tj. učenicima danas mogu poslužiti društvene mreže, kao što su Instagram i Facebook. Tako školski knjižničari mogu sve svoje programe objavljivati na svojim mrežnim stranicama i na taj način privlačiti učenike u knjižnicu.

U kontekstu školskog kurikulumu, uloga školske knjižnice je osposobiti učenike za cjeloživotno učenje. Cjeloživotno opismenjavanje u školskoj knjižnici odvija se kroz čitalačku pismenost, informacijsku pismenost te kulturnu i javnu djelatnost.

Autorice Kovačević, D. i Lovrinčević, J. u svojoj knjizi ističu da „znanja koja se usvajaju u namjernom i organiziranom učenju uglavnom su ona znanja koja pripadaju pojedinom predmetu, ali to nisu i ona znanja koja su nam potrebna za život i nisu usvojena na način da budu višestruko primjenjiva. Školska knjižnica može pružiti više različitih oblika obrazovanja u odnosu na nastavni proces jer je u njoj moguće individualizirati učenje prilagodbom materijala i medija za učenje sukladno sposobnostima i interesima svakog pojedinog učenika, a školski knjižničar ne prenosi znanja frontalno, već otvara raspoložive puteve prema raznim spremištima punim znanja“.⁴¹

Čitalačka pismenost

Kako bi učenike pripremio za život i rad u stalno promjenjivim uvjetima, školski bi knjižničar kod učenika trebao razvijati sve oblike čitalačke pismenosti, odnosno čitanje različitih vrsta tekstova u različite svrhe, a kako bi u tome bio uspješan, trebao bi i sam aktivno čitati, poznavati izvore znanja i služiti se njima. Trebao bi znati približiti djelo, odnosno kvalitetno uputiti učenika u svijet istraživanja i iščitavanja literature.⁴²

⁴⁰Lovrinčević, J., Kovačević, D., Lasić-Lazić, J., Banek Zorica, M. *Znanjem do znanja: Prilog metodici rada školskog knjižničara*. Zavod za informacijske studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2005. Str. 46.

⁴¹ Usp. Kovačević, D., Lovrinčević, J. Nav. Djelo. Str. 37

⁴²Šeligo, B. *Krenimo odgajati čitatelja i stvarati korisnike školske knjižnice*, u: *Proletna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske* (23 ; 2011 ; Osijek): zbornik radova, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, 2011.

Knjižničari igraju veliku ulogu sa svojim aktivnostima i što se tiče materinjeg jezika u suradnji sa nastavnicima, a sve u svrhu boljeg napretka djece. Da bi napredovali u čitanju važno je da učenici znaju čitati a ujedno i povezivati nastavne jedinice i sadržaje. Kao što sam navela školska knjižnica je mjesto koje učenike uvodi u svijet mašte, knjige i čitanja. Kad djeca razviju čitanje sa užitkom, tada će im i čitanje obvezne lektire prestati biti naporno. Posebna pozornost se stavlja kod razvijanja čitalačkih sposobnosti učenika. Školski knjižničar je onda tu da pomogne odabrati knjigu, da uputi učenika u čitanje prema njegovim sposobnostima.

Informacijska pismenost

Život u informacijskom društvu utjecao je i na pojam nove pismenosti neophodne za život i rad u suvremenom svijetu. Ovisno o mediju, različite su vrste pismenosti neophodne za život u 21. stoljeću – osim informacijske i kritičke, spominju se i informatička, medijska, tehnološka, digitalna, web pismenost.⁴³

Američko knjižničarsko društvo (ALA) definiralo je informacijsku pismenost kao sposobnost prepoznavanja, pronalaženja, vrednovanja i korištenja potrebne informacije. Također, ALA je definirala i informacijski pismene osobe: „kao one koji znaju kako učiti, jer znaju kako je znanje organizirano, kako pronaći informaciju te kako se s njom koristiti“. Preduvjet za cjeloživotno učenje kod informacijske pismenosti je suradnja između školskog knjižničara i ostalih sudionika te pristup informacijama i znanju. U današnjem svijetu više nije dosta samo ponuditi informaciju, već učenike treba podučiti i kako te informacije iskoristiti za svoju dobit, kako bi bili opskrbljeni za daljnji život i napredak.

Autorice Špiranec, S. i Banek Zorica, M. u svom radu *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta, 2008.* ističu da studije pismenosti ukazuju na to kako su postupci čitanja i pisanja redovito povezani sa širim kulturološkim, povijesnim društvenim i političkim sustavima, pa to vrijedi i za informacijsku pismenost.

⁴³Stropnik, A. *Knjižnica za nove generacije : virtualni sadržaji i usluge za mlade.* Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 26

Suvremeno shvaćanje informacijske pismenosti mnogo je širi koncept od ranijih definicija koje su bile usredotočene na vještine korištenja knjižnica i programe usmjerene na stjecanje informacijskih vještina. Korištenje knjižnica stavlja naglasak na pronalaženje knjižnične građe, dok je koncept informacijske pismenosti usredotočen na informacijske strategije, a treći na vještine traženja i korištenja informacija. Iz navedenog proizlazi da je informacijska pismenost usmjerena na korištenje informacija, a ne na bibliografske vještine budući da pojedinci moraju razviti informacijske kompetencije kako bi bili uspješni u učenju.⁴⁴

Kao rezultat suradnje nastavnika i školskog knjižničara informacijska se pismenost razvija u suvremenoj školskoj knjižnici. Za samostalan rad učenika te preduvjet za cjeloživotno učenje vrlo je važna razvijena kompetencija vrednovanja i kritičkog pristupa informacijama koje će učenici znati pronaći, vrednovati i koristiti u daljnjem životu.

Školska knjižnica i slobodno vrijeme učenika

Rekli bismo da suvremene školske knjižnice nisu samo mjesta u kojima se nalaze razni izvori informacija i znanja, spremišta za pohranu knjiga, već bismo mogli i reći da su to ujedno i mjesta okupljanja i provođenja slobodnog vremena učenika.

„Zadaća je školske knjižnice da informira, obrazuje, odgaja i zabavlja učenike putem raznovrsnih informacija i izvora znanja na različitim medijima, ali i da organizira za njih takve aktivnosti kroz koje će oni postupno upoznati mogućnosti u učenju i provođenju slobodnog vremena u i sa školskom knjižnicom.“⁴⁵

Kako sam navela, uloga školske knjižnice nije samo spremište knjiga, nije samo posudba, njezina je uloga motivacijska (kako pronaći i iskoristiti znanje) te kreativna. Učenje

⁴⁴Lau, J. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 21.

⁴⁵Lovrinčević, J., Kovačević, D., Lasić-Lazić, J., Banek Zorica, M. *Znanjem do znanja: Prilog metodici rada školskog knjižničara*. Zavod za informacijske studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2005. Str. 45

djece u knjižnici ne bi smjelo biti formalno, već opušteno i slobodno. Cilj obrazovanja djece u školskoj knjižnici je osamostaliti učenike, obrazovati ih te ih osposobiti za samostalno učenje i procjenjivanje svog postignutog uspjeha.

Razvojem tehnologije i medija školski knjižničar s korisnicima komunicira ne samo „licem ulice“ već i putem Interneta. Zadaće suvremenog knjižničara su ovladati analitičkim, organizacijskim vještinama: analitičkim, organizacijskim, menadžerskim, problemskim (metode rješavanja problema), tehničkim, komunikacijskim (socijalnim, interpersonalnim, informatičkim).⁴⁶

Kako bi im slobodno vrijeme bilo kvalitetno ispunjeno, školski knjižničari trebaju ponuditi primamljive i korisne programe. Programi koji se mogu osmisliti i ponuditi učenicima su razgovori o knjigama, organiziranje književnih susreta te organiziranje raznih radionica. Učenici također mogu iznijeti svoje mišljenje za provođenje slobodnog vremena u knjižnici kao i o uređenju prostora u kojem borave. Da bi ostvarila sve te ciljeve, školska knjižnica treba osposobiti učenike, probuditi radoznalost, da steknu naviku u učenju i čitanju te im približiti sve što im knjižnica može ponuditi. Raznovrsnom ponudom programa učenicima, školska knjižnica odstupa od tradicionalne nastave.

Vrlo je bitno u današnje vrijeme kad imamo Internet i globalnu mrežu, postići povezanost nastavnika i školskog knjižničara, nastavnika i učenika. Bit svega je postići uravnoteženost i posvetiti se svakom učeniku pojedinačno, tj, ostvariti individualni pristup i pri tome još biti kreativan.

Suvremena školska knjižnica da bi to bila i ostala mora obavljati svoju funkciju, a to je da ima slobodan protok informacija i znanja. Također, mora imati i jasne ciljeve, pripremiti učenike i učiti ih za cjeloživotno učenje.

⁴⁶Kovačević D., Lasić-Lazić J., Lovrinčević J.: Školska knjižnica – Korak dalje, Zagreb, Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, 2004. Str. 49.

Analiza ukupnih podataka školskih knjižnica zadarske županije u 2015. godini

Radman, Nada u svom izvješću o školskim knjižnicama zadarske županije zaključuje da u 2015. g. nije bilo bitnih pomaka u pogledu povećanja prostora i opremanja školskih knjižnica, kao ni u procesu informatizacije poslovanja i umrežavanju školskih knjižnica u jedinstveni županijski knjižnično-informacijski sustav. U pogledu knjižničnih fondova uočava se poboljšanje u segmentu nabave knjižne građe, što je posljedica financiranja programa nabave od strane osnivača škola (Grada Zadra i Zadarske županije), dok je i protekle godine izostalo financiranje od strane resornog ministarstva. Zbog vrlo ograničenih sredstava s kojima raspolažu, knjižnice daju prednost nabavi lektire, pa je nabava elektroničke i AV-građe i dalje zanemariva. Slično je i s ponudom periodike jer vrlo mali broj školskih knjižnica nabavlja redovito časopise⁴⁷.

Opći podaci

U Zadarskoj županiji djeluje 38 osnovnih škola, 21 srednja škola i 1 učenički dom. Četiri škole nemaju utemeljene školske knjižnice, već imaju neformalne zbirke građe: Privatna osnovna škola „Nova“ u Zadru, Glazbena škola sv. Benedikta u Zadru, Zadarska privatna gimnazija s pravom javnosti te Glazbena škola Blagoja Berse u Zadru.

Usporedbu statističkih podataka s podacima iz prethodnih godina teško je izvršiti, jer kao što je navedeno neke škole nisu dostavile popunjene statističke upitnike, a neki od dostavljenih upitnika ne sadrže cjelovite podatke. K tome, upitna je preciznost dostavljenih podataka, jer je uočena razlika u odnosu na podatke iz drugih izvora, poput onih o broju učenika osnovnih i srednjih škola kojima raspolaže Odjel za društvene djelatnosti Zadarske županije. Stoga, prikazane podatke, prvenstveno o broju učenika, učitelja i nastavnika i broju razrednih odjeljenja, kao i njihova analizu u odnosu na stanje prethodnih godina treba promatrati uvjetno, s obzirom da su izvršeni na temelju podataka prikupljenih statističkim upitnikom⁴⁸.

⁴⁷Analiza stanja školskih knjižnica u 2015. godini na temelju dostavljenih statističkih podataka.

Prostor i oprema

a) Prostor

Knjižnice osnovnih škola raspoložu s ukupno 1.693 m², što prosječno iznosi 47,03 m² po svakoj knjižnici. Nešto manja kvadratura u odnosu na prethodnu godinu (2014. g./ 1.714m²) može se tumačiti preseljenjem školske knjižnice OŠ Petar Zoranić Stankovci u drugi prostor koji je za 11 m² manji od prethodnoga, ali i nedovoljnom preciznošću prilikom popunjavanja obrasca, s obzirom na to da Matičnoj službi tijekom godine nisu prijavljene druge promjene prostornih uvjeta.

Minimalnu veličinu od barem 60 m², koja je određena Državnim pedagoškim standardom osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, Narodne novine, br. 63/08 i 90/10, zadovoljava tek 11 osnovnoškolskih knjižnica ili - izraženo u postotku - 30,56% osnovnih škola u Zadarskoj županiji koje imaju ustrojene školske knjižnice.

Od ukupno 56 školskih knjižnica u Zadarskoj županiji, uključujući i knjižnicu Đačkoga doma, njih 34 ili 60,71% ne zadovoljava minimalne prostorne uvjete u pogledu veličine školske knjižnice koji su propisani Državnim pedagoškim standardom.

b) Čitaonica

Čl. 21. Standarda za školske knjižnice, Narodne novine br. 34/00, propisuje čitaonički prostor s mogućnošću prilagodbe za individualni ili skupni rad cijelog razrednog odjela. Prema čl. 8. Državnog pedagoškog standarda osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja najmanji broj učenika u razrednom odjelu je 14, a najviše 28. Od ukupnog broja školskih knjižnica u Zadarskoj županiji, svega njih 26 ili 46,43% ima 14 ili više čitaoničkih mjesta, dok ih je 30 (53,57%) ispod minimalnog broja čitaoničkih mjesta.

c) Opremljenost knjižnica

Po opremljenosti knjižnica namještajem i tehničkom opremom, u 2015. godini zabilježeno je sljedeće stanje:

48Radman, Nada. Školske knjižnice zadarske županije u 2015. godini: analiza ukupnih podataka. Gradska knjižnica Zadar, 2015. Str. 1.

OŠ

1. u skladu sa Standardom, zadovoljavajuća (A)	9 (25%)
2. u skladu sa Standardom, ali nedostatna (B)	2 (5,56%)
3. ispod Standarda na razini osnovne funkcionalnosti (C)	9 (25%)
4. ispod Standarda, nefunkcionalno (D)	12 (33,33%)
5. nije upisan podatak	4 (11,11%)

d) Broj računala i pristup Internetu

Školske su knjižnice u 2015. godini imale ukupno 141 računalo namijenjeno stručnom osoblju i korisnicima pa je po broju računala stanje isto kao i prethodne godine. Međutim, ukoliko se promatra statistika za OŠ, stanje je sljedeće: knjižnice OŠ 2015. g. imale su 75 računala, a 2014. g. 79 računala. Dakle, u knjižnicama OŠ bilježi se pad, dok dvije osnovne škole nemaju niti jedno računalo.

Pristup Internetu u 2015. godini imala je jedna knjižnica OŠ više nego 2014. godine: 2015. - 34 knjižnice ili njih 94,44%, a 2014. g. 33 knjižnice ili 91,67%⁴⁹.

Knjižnični fond

Na dan 31. 12. 2015. godine školske knjižnice Zadarske županije imale su ukupno 301.864 sveska knjiga. U fondu osnovnih škola bilo je 185.897 svezaka knjiga. Ukupan fond knjiga u školskim knjižnicama veći je za 9.246 svezaka u odnosu na 2014. godinu kada je iznosio 292.618 svezaka knjiga. Što se tiče ukupnog knjižničnog fonda u školskim knjižnicama, u 2015. godini sadržavao je 323.109 knjižničnih jedinica, dok ih je 2014. godine bilo 317.509. Povećanje knjižničnoga fonda, naročito knjižnoga, logična je posljedica ulaganja osnivača škola (Grada Zadra i Zadarske županije) u program nabave knjižnične građe u školskim knjižnicama u 2015. godini.

⁴⁹Usp. Radman, Nada. Školske knjižnice zadarske županije u 2015. godini: analiza ukupnih podataka. Gradska knjižnica Zadar, 2015. Str. 2.

Veličina knjižničnog fonda određuje se prema vrsti škole te broju učenika, učitelja, nastavnika i stručnih suradnika.

Analizom prikupljenih podataka utvrđuje se sljedeće:

- fond manji od 2.500 knjiga imaju 4 knjižnice osnovnih škola (11,11%) što ukazuje na to da 88,89% knjižnica osnovnih škola zadovoljava Standarde u pogledu minimalne veličine fonda;
- knjižnice osnovnih škola imaju 13,70 knjiga po učeniku, što je u skladu sa Standardom, dok ukupno po učeniku, nastavniku i stručnom suradniku imaju 12,32 knjige;
- knjižnice osnovnih škola imaju 14,65 jedinica knjižnične građe (knjiga, časopisa, elektroničke i AV građe) po učeniku;

Knjižnice su u svom fondu 2015. godine imale 14.042 sveska časopisa: 7.778 u osnovnim školama. Kad se uspoređi stanje s prethodnom godinom (2014. – 17.863 primjerka) uočava se pad za 3.821 svezak. Ovaj se podatak može tumačiti kao posljedica izlučivanja i otpisa zastarjele periodike iz fonda školskih knjižnica. Međutim, mogući je razlog i nedovoljna pouzdanost dostavljenih podataka s obzirom na razumijevanje pojma kao pojedinačnog primjerka ili uvezanog sveska (najčešće godišta).

Knjižnični fondovi godinama najmanje zadovoljavaju fondom AV i elektroničke građe, a negativan trend u odnosu na minimum Standarda (0,5 jedinica po učeniku i nastavniku) nastavljen je i u 2015. godini. Knjižnice raspolažu s ukupno 7.203 jedinica elektroničke i AV građe (osnovne škole 5.080 jedinica), što po učeniku i nastavniku iznosi 0,31 jedinice (2014. - 0,30 jedinica)⁵⁰.

Godišnja nabava

⁵⁰Usp. Radman, Nada. Školske knjižnice zadarske županije u 2015. godini: analiza ukupnih podataka. Gradska knjižnica Zadar, 2015. Str. 4.

U školskim knjižnicama Zadarske županije u 2015. g. ukupno je nabavljeno 7.912 jedinica knjižnične građe u vrijednosti od 535.847,97 kn: 4.452 jedinica (267.854,59 kn) u osnovnim školama. Iz prikupljenih statističkih podataka o nabavi knjiga te AV i elektroničke građe, proizlazi da su školske knjižnice u 2015. po učeniku, nastavniku i stručnom suradniku nabavile:

- a) u osnovnim školama: - 0,27 knjiga
- 0,02 jedinice AV i elektroničke građe

Navedeni podaci odnose se na prosječnu obnovu knjižničnoga fonda u školskim knjižnicama ostvarenu po svim modelima nabave knjižnične građe (kupnja, dar i zamjena).

Za analizu financijskih ulaganja u obnovu fondova školskih knjižnica relevantan je podatak o kupnji knjiga. U 2015. godini knjižnice osnovnih škola kupile su 3.315 knjiga, dok su darom i zamjenom nabavile 727 knjiga. Analizirajući pojedinačne podatke za svaku školsku knjižnicu uočava se da kod 42 školske knjižnice prevladava nabava knjiga kupnjom, kod 9 školskih knjižnica i dalje prevladava nabava knjiga darom ili zamjenom, dok 4 školske knjižnice nisu nabavile niti jednu knjigu, a 1 je školska knjižnica kupila samo 1 knjigu.

Ovaj porast kupljenih knjiga rezultat je ulaganja Grada Zadra i Zadarske županije u obnovu fondova školskih knjižnica. U 2015. godini Zadarska županija osigurala je 261.700,00 kn, a Grad Zadar 72.000 kn za nabavu knjižne građe. Raspodjela sredstava izvršena je prema petogodišnjem planu o sufinanciranju nabave i dopunskom kriteriju koji se odnosio na raspodjelu županijskih sredstava: škole koje su od Zadarske županije kao svog osnivača dobile značajnija sredstva za neki drugi program u 2015. godini, poput sredstava za investicijsko održavanje zgrade, opremanje prostora i sl., nisu dobile sredstva za nabavu knjižnične građe ili su dobile manje od planiranog iznosa. Ove bi škole, prema županijskom planu, više sredstava za nabavu dobile sljedećih godina kako bi se u potpunosti realizirao spomenuti plan sufinanciranja nabave knjižne građe svim školskim knjižnicama u petogodišnjem razdoblju njegova trajanja.

U pogledu nabave periodike u školskim knjižnicama, čl. 15. Standarda za školske knjižnice predviđa da školska knjižnica svojim korisnicima nudi najmanje 15 naslova časopisa i listova. Stanje školskih knjižnica Zadarske županije u 2015. g. bilo je sljedeće:

- 3 knjižnice OŠ zadovoljavaju Standard (imale su od 15 do 18 ponuđenih naslova periodike);

- 33 knjižnice OŠ ne zadovoljavaju Standard (u 23 knjižnice ponuđeno je od 1 do 12 naslova, a 10 knjižnica nema niti jedan naslov periodike)

Zaključno se, dakle, može utvrditi da svega 4 školske knjižnice ili – izraženo u postotku - 7,14% školskih knjižnica u svojoj ponudi ima zadovoljavajući broj naslova časopisa i novina (2014. g. Standarde je zadovoljavalo njih 6 ili 10,71%).

Slično je stanje i u pogledu nabave AV i elektroničke građe za koju je Standardom (čl. 15.) predviđena nabava od najmanje 0,5 jedinica po učeniku i učitelju, odnosno nastavniku i stručnom suradniku. U gornjem tekstu prikazana je prosječna nabava u školskim knjižnicama Zadarske županije te ona iznosi 0,02 jedinice po korisniku školske knjižnice (učeniku, nastavniku i stručnom suradniku) što ukazuje na činjenicu da je obnova ovog dijela fonda daleko ispod Standardom predviđenog minimuma. K tome, brojne su školske knjižnice koje u 2015. godini nisu nabavile niti jednu jedinicu AV i elektroničke građe: 22 knjižnice OŠ (61,11%). Podatak o nabavi AV i elektroničke građe može se povezati i sa stanjem njezina ukupnog fonda jer je ova vrsta građe u osnovnim školama zastupljena u rasponu od 0 (nema) do 522 jedinice, gdje njih 17 ili 47,22% ima manje od 100 jedinica u fondu. U srednjim školama sve knjižnice u svome fondu imaju AV i elektroničku građu, broj jedinica kreće se u rasponu od 17 do 290 jedinica, a njih 12 ili 60% ima manje od 100 jedinica. Najznačajniji razlog za lošu zastupljenost AV i elektroničke građe u školskim knjižnicama posljedica je dugogodišnjeg nesustavnog financiranja nabave knjižnične građe u školskim knjižnicama pa, ionako mala sredstva, knjižničari uglavnom usmjeravaju na nabavu lektirnih naslova⁵¹.

Knjižnično osoblje

U 2015. godini na poslovima školskih knjižničara u osnovnim školama radilo je 46 djelatnika. Struktura zaposlenih prema stručnim zvanjima bila je sljedeća:

- 37 dipl. knjižničara (A), od kojih je njih 28 dipl. knjiž./prof. (A/C)
- 7 profesora bez završenog studija knjižničarstva (C), od kojih su 3 na izvanrednom studiju knjižničarstva

⁵¹Usp. Radman, Nada. Školske knjižnice zadarske županije u 2015. godini: analiza ukupnih podataka. Gradska knjižnica Zadar, 2015. Str. 5

- 2 osobe koje su radile na knjižničarskim poslovima, ali su po struci nastavnici (D).

Posljednjih godina prisutan je pozitivan trend zapošljavanja stručnih osoba u školske knjižnice što je vidljivo i iz prikazane strukture pa je broj nestručnih osoba koje nisu na dopunskom studiju knjižničarstva zastupljen tek u manjem broju i odnosi se uglavnom na dugogodišnje zaposlenike koji su pred mirovinom.⁵²

⁵² Usp. Radman, Nada. Školske knjižnice zadarske županije u 2015. godini: analiza ukupnih podataka. Gradska knjižnica Zadar, 2015. Str. 7.

Zaključak

Školske knjižnice su središte znanja u današnjem svijetu informacija. Zadatak im je pružati kvalitetne informacije bitne za razvoj učenika u suvremenom društvu. Također, zadatak suvremene školske knjižnice je poučiti učenike informacijskoj pismenosti koja je bitna za cjeloživotno učenje.

Suvremena školska knjižnica mijenja odgojno-obrazovni proces, načine savladavanja i usvajanje novih vještina i znanja zbog svog odnosa sa kolegama a najviše sa učenicima. Danas, u 21. st. najveći naglasak se stavlja na informacijsku pismenost i opismenjavanje učenika. Na prvom mjestu je učenik koji ima svoje potrebe, želi usvojiti znanje i određene vještine koje su mu potrebne za opstanak u suvremenom društvu. Stoga, da bi suvremena školska knjižnica ispunila sve svoje zadaće, ona mora osigurati adekvatan prostor, a prije svega mora osigurati protok kvalitetnih informacija da bi pridonijela razvoju kurikuluma i učenika.

Ustanovili smo da školski knjižničar mora imati određene informatičke vještine, mora biti informacijski stručnjak kako bi svojim pristupom i radom mogao pridonijeti boljem razvoju u nastavnom procesu. Školski knjižničar mora znati kako pristupiti svakom učeniku kao pojedincu, istražiti njegove potrebe, naučiti ga kako pretražiti informaciju, kako je vrednovati i naposljetku kako je upotrijebiti.

Školsku knjižnicu možemo zamisliti kao mjesto u kojem ulazimo u drugu dimenziju, gdje nam je sve dostupno, gdje učenje nije mučenje, gdje učenici istražuju, pronalaze građu koja odgovara njihovim željama i naposljetku kao mjesto gdje učenici rado provode svoje slobodno vrijeme. Bitno je osvijestiti društvo da knjižnica nije samo za posudbu građe, da je knjižnica tu da osuvremeni društvo.

Mjesto gdje se znanje pretvara u vještine je upravo suvremena školska knjižnica koja ide u korak s 21. stoljećem. Rekli smo da školska knjižnica nudi prostor za zabavu, nudi im znanje, informacije, razvija kreativnost i maštu. Stoga, suvremena školska knjižnica treba

težiti promjenama, sama ih tražiti, mora pružati razne aktivnosti prilagođene uzrastu i interesu svojih korisnika, u ovom slučaju učenika. Sve to provodi kroz svoju odgojno – obrazovnu zadaću.

Sva znanja koja učenici dobiju u školskoj knjižnici, bilo kao pojedinci, ili u grupama je za boljitak njihove budućnosti, jer sve to znanje služiti će im u životu. Da bi učenici prikupili sve znanje koje im školska knjižnica i knjižničari nude, trebaju biti osmišljeni kvalitetni programi, treba postojati međusobni odnos i korelacija između knjižnice i nastave.

Literatura

1. Donham, Jean. Enduring understandings – Where are they in the library's curriculum?// *Teacher Librarian* 38, 1. 2010. Preuzeto s: https://www.academia.edu/2240756/Enduring_understandings_Where_are_they_in_the_librarys_curriculum?auto=download (07.09.2018)
2. Gradska knjižnica (Zadar). Izvješće o radu za 2017. godinu. Zadar: Gradska knjižnica, 2017. Preuzeto s: <http://www.gkzd.hr/content/godi%C5%A1nje-izvje%C5%A1%C4%87e-gradske-knji%C5%BEnice-zadar-za-2017-godinu> (30.09.2018)
3. Kovačević, D., Lasić-Lazić, J., Lovrinčević, J. *Školska knjižnica – korak dalje* : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2004.
4. Kovačević, D., Lovrinčević, J. *Školski knjižničar*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012.
5. Lasić-Lazić, J. *Školska knjižnica i mogućnosti razvoja samostalnog istraživačkog rada učenika*.// Proljetna škola školskih knjižničara. Rijeka: Ministarstvo prosvjete i športa, 1993.
6. Lau, J. *Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
7. Lovrinčević, J., Kovačević, D., Lasić-Lazić, J., Banek Zorica, M. *Znanjem do znanja: Prilog metodici rada školskog knjižničara*. Zavod za informacijske studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2005.
8. MZOŠ (2013). *Prijedlog Standarda za rad školske knjižnice*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske. Preuzeto s: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Standard-za-%C5%A1kolske-knji%C5%BEnice_prijedlog.pdf (24.09.2018.)
9. Nastavni plan i program za osnovne škole. 2006. Preuzeto s: https://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelji/RM/Nastavni_plan_i_program_za_osnovnu_skolu_-_MZOS_2006_.pdf(17.08.2018)
10. Radman, Nada. *Školske knjižnice zadarske županije u 2015. godini: analiza ukupnih podataka*. Gradska knjižnica Zadar, 2015.
11. Saetre, T. P., Willars, G. *IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice*. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

12. Standard za školske knjižnice. Preuzeto s:
https://www.hkdrustvo.hr/clanovi/alib/datoteke/file/novosti/Novi_Standard_za_skolske_knjiznice_2013_za_javnu_raspravu.pdf(07.09.2018)
13. Stričević, Ivanka. Dječje i školske knjižnice: od suradnje do partnerstva, 2010.
URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/skup/165/sazetak/51/> (17.08.2018.)
14. Stropnik, A. *Knjižnica za nove generacije : virtualni sadržaji i usluge za mlade*. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013.
15. Sušnjic, Biserka. Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum.//Senjski zbornik 36, 39-42 (2009).
16. Špiranec, S., Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta*.Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta, 2008.
17. Šeligo, B. *Krenimo odgajati čitatelja i stvarati korisnike školske knjižnice*, u: *Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske* (23; 2011; Osijek): zbornik radova, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, 2011.
18. Todd, Ross. SchoolLibraries: Makingthem a ClassAct. // Washington SchoolLibraryConference (ppt). Preuzeto s: <https://slideplayer.com/slide/2430782/> (01.09.2018.)
19. UNESCO (1999). Manifest za školske knjižnice. Preuzeto s: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.pdf> (24.09.2018)